

Bóbr – *Castor fiber*

Znaki szczególne:

- masywny tułów z wysklepionym grzbietem i obwisłym brzuchem, przechodzący w zaokrągloną głowę
- charakterystyczny ogon, zwany pluskiem bądź kielnią, jest spłaszczony i pokryty łuskami – ułatwia pływanie, a na łądzie stabilizuje sylwetkę bobra w pozycji pionowej
- dłutowate siekacze, zwane strugami, ostro zakończone i od strony przedniej pokryte twardym szklawem barwy pomarańczowej, nie mają korzeni i rosną przez całe życie; ich ogromny nacisk umożliwia zgryzanie nawet najtwardszych gatunków drzew

Długość ciała:

90–110 cm

Długość ogona:

pokryty zrogowaciałymi łuskami, stosunkowo duży, o długości 25–30 cm i szerokości 15 cm

Masa ciała:

18–25 kg, choć nieraz przekracza 30 kg

Okrywa:

ciało pokryte jest miękkim, gęstym, brązowym, ciemnobrązowym, a nawet czarnym futrem, namaszczone uodporniającą na przemakanie wydzieliną gruczołów

Inne cechy:

krótkie przednie i tylne kończyny zakończone pazurami są bardzo sprawne przy grzebaniu, wznoszeniu tam, budowaniu żeremi i pobieraniu pokarmu, palce tylnych kończyn spięte błoną pławną służą do pływania i nurkowania

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

- straty zimowe spowodowane długotrwałym uwięzieniem pod lodem
- sporadyczna śmiertelność spowodowana przez padające, ścinane przez bobry drzewa
- śmiertelność spowodowana walkami o terytorium w warunkach dużego zagęszczenia populacji
- drapieżnictwo ze strony wilka i rysia
- pozbawione opieki dorosłe młode mogą stać się łupem lisa, wydry, kuny lub jenoty, a także niektórych ptaków drapieżnych – rybołowa i puchacza, zagrożeniem dla młodych mogą być również duże szczupaki

Zagrożenia ze strony człowieka:

- zagrożeniem dla bobrów mogą być waleśjące się psy
- wypadki na drogach i liniach kolejowych znajdujących się w zasięgu siedlisk
- wyrąb lasów i ubożenie bazy pokarmowej przez osuszanie bagien, rabunkową gospodarkę wodną i inne formy degradacji środowiska
- intensyfikacja gospodarki rolnej i rybackiej, a także nasilenie turystyki wodnej powodującej płoszenie i nękanie bobrów
- przypadkowe chwytywanie bobrów w sieci rybackie
- kłusownictwo i nękanie bobrów z powodu wyrządzanych przez nie szkód – ich tamy czy żeremia są rozbiegane, a niekiedy podpalane

WYMAGANE DZIAŁANIA

- bezwzględna ochrona genetycznej odrębności polskiej populacji bobrów
- ochrona roślinności brzegowej zbiorników i cieków wodnych w pasach ochronnych o szerokości co najmniej 10 m
- edukacja społeczeństwa w zakresie roli i znaczenia bobra w przyrodzie
- budowa przejść (przepustów) pod drogami i torami kolejowymi w miejscach, gdzie bobry stają się ofiarami wypadków drogowych
- ograniczenie kłusownictwa i wandalizmu polegającego na niszczeniu tam bobrowych i podpalaniu żeremi
- ocena wpływu bobrów na środowisko oraz opracowanie, doskonalenie i propagowanie metod zapobiegania szkodom wyrządzanym przez bobry
- badania i monitoring zmian w liczebności populacji i inwentaryzacji siedlisk oraz badania genetyczne poszczególnych populacji

Bóbr

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Bobry to zwierzęta doskonale przystosowane do życia w wodzie. Na łądzie przemieszczają się niezgrabnie i wolno. Pod wodą bez wynurzenia się potrafią pracować i nurkować do 15 minut.

Bóbr jest zwierzęciem terytorialnym. Wielkość obszaru zajętego przez rodzinę wyznaczona jest zasobnością pokarmową środowiska, wielkością rodziny i zagęszczeniem populacji i waha się od 1 km do 4 km linii brzegowej rzeki, jeziora, cieku bądź rowu melioracyjnego. Mogą to być też wyrobiska torfu i bagna – łożowiska z wodą zastojową, porośnięte brzozą, olszą i wierzbami, o powierzchni do kilkunastu hektarów. W terenie podgórskim i górskim bobry występują do wysokości 800 m n.p.m., wykorzystując naturalne zagłębienia w zakolach rzek i potoków, budując tamy i tworząc małe rozlewiska.

Bobry spotyka się na wodach o różnej czystości. Dobrze sobie radzą z brakiem wody na wysychających bagnach i ciekach, kopiąc rozległe nory, pogłębiając kanały, a w sytuacji krytycznej przemieszczają się w inne miejsca. Możliwości adaptacyjne gatunku do nowych zmiennych warunków środowiska są bardzo duże. Mimo bardzo skrytego nocnego trybu życia coraz częściej pojawiają się w krajobrazie rolniczym, osiedlając się nawet przy ruchliwych szlakach komunikacyjnych, w sąsiedztwie osad ludzkich i miast.

Wszędzie tam, gdzie umożliwiają to wysokie brzozy, bobry żyją w norach, czasem bardzo rozbudowanych – łączna długość nor może przekroczyć nawet 300 m. Ich wejścia zawsze znajdują się pod wodą. Na terenie obniżonym z wysokim poziomem wody budowane są żeremia – duże kopce do około 3 m wysokości, wznoszone z gałęzi, kawałków drzew, uszczelnianych mułem, z komorą gniazdową wewnątrz i otworem wentylacyjnym w szczytowej części – które rozbudowywane są w miarę powiększania się liczby osobników w rodzinie.

Tamy budowane przez bobry mają na celu podniesienie poziomu wody na płytkich wąskich rowach, ciekach i potokach górskich. Spiętrzona woda tworzy rozlewiska ułatwiające pływanie, dostęp do pokarmu i zwiększające bez-

pieczeństwo bobrów. Tama budowana jest z pociętych kawałków drewna, gałęzi i chrustu, uszczelnionych mułem i resztkami roślinności.

Bóbr należy do niewybrednych roślinożerców – w jego diecie stwierdzono około 100 gatunków roślin. Zdecydowanie preferują jednak wierzbę, osikę, brzozy, dęby, leszczyny. Wiosną i latem żywią się wyłącznie roślinnością zieloną, a od października przechodzą na żer zimowy, zjadając pędy, ogryzając korę i tyko drzew i krzewów.

Bóbr jest gatunkiem monogamicznym. Dojrzałość osiąga w wieku 3–4 lat. Okres godowy trwa od grudnia do maja, a jego szczyt występuje na przełomie stycznia i lutego. Ciąża trwa średnio 107 dni. Urodzenia mają miejsce od kwietnia do sierpnia, a ich szczyt przypada na maj i czerwiec. Młode rodzą się w norze bądź w żeremiu. Samica rodzi raz w roku od 1 do 6 młodych, które przychodzą na świat w pełni porośnięte futrem, z przynajmniej częściowo otwartymi oczami i wyrzniętymi siekaczami. Opiekę nad młodymi sprawują oboje rodzice oraz starsze potomstwo.

ZWIERZĘTA CHRONIONE

Bóbr jest największym europejskim gryzoniem. Dawniej występował praktycznie w całym zasięgu umiarkowanego klimatu Europy i Azji. Obecnie na większości terenów swojego naturalnego występowania wyginął, pozostając w wyspach populacjach od południowej Francji (dolina Rodanu), poprzez Niemcy, Polskę, Skandynawię, kraje bałtyckie, Białoruś i Rosję – aż po Syberię i Mongolię. W Polsce, mimo wczesnego wprowadzenia ochrony, bobry prawie wyginęły – w XIX wieku istniały już tylko nieliczne stanowiska we wschodniej części kraju. Na skutek migracji i planowej introdukcji dzisiejsza populacja bobra w Polsce jest bardzo liczna.